

WWW nr. 1, jrg. 1, januari 2011

Uitgave/Redactie: Wim Keizer, 023-5546387, wkeizer@soobbozh.nl.

Bij het eerste nummer van WWW

“Wij willen weten Wat Wim Weet”, schreef een collega bij ProBiblio op de personeels-forumwebsite toen ik eens een paar weken met vakantie was en geen bijdragen had geleverd. In december beloofde ik als opvolger voor de *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* met een attenderingservice, WWW, te zullen komen. WWW staat voor Wat Wim Weet. Maar ook voor Wie, Wat en Waarom? Vragen die je altijd moet stellen om iets te weten te komen. Aangevuld met Waar, Wanneer en Hoe? Voor veel antwoorden kun je terecht op het WereldWijde Web, maar niet alles staat daarop. Met name als het gaat om de Nederlandse digitale *openbare* bibliotheek! Wat toch wel raar is.

Wat is een attenderingsservice? Dat weet ik zelf nog niet precies. In zijn feestrede ter gelegenheid van een door ProBiblio georganiseerde kleine plechtigheid voor genodigden, om stil te staan bij tien jaar Nieuwsbrief, zei **Frans Meijer** (bekend van de *Agenda voor de toekomst* en het kwartiermakerschap nieuwe VOB) dat hij *gewoon* een Nieuwsbrief wil blijven ontvangen. Hij vergeleek me met **Henk Hofland** en **I.F. Stone**. Dat is heel zeker te veel eer, maar ik ben wel bewonderaar van beide journalisten. Hofland is 83 en nog zeer actief, dus weet ik wat me de komende twintig jaar te doen staat.

Stone leefde van 1907 tot 1989 en gaf twintig jaar de eenmanskrant *I.F. Stones Weekly* uit. Veel van zijn analyses waren gebaseerd op *close reading* van officiële, openbare documenten. Ik ben benieuwd wat hij er in het digitale tijdperk, waarin alles en iedereen om aandacht schreeuwt, van gebakken zou hebben.

Ik heb geen zin in een eigen blog (er zijn er al zo veel, hoewel er ook weer veel verdwijnen), niet in *Twitter* (er is al zo veel gekwetter) en ook niet in alleen maar kale verwijzingen naar websites (een groot deel van m'n doelgroep slaat die over). Maar ook niet meer in de Nieuwsbrief-oude-stijl. Ik wil iets nieuws doen, maar wel uniek blijven. Oude, journalistieke waarden verbinden met nieuwe mogelijkheden, zonder verloren te gaan in de digitale kakofonie.

WWW wordt korter dan de Nieuwsbrief en geeft meer verwijzingen. Met name straks naar de journalistieke website van *Bibliotheekblad*, www.bibliotheekblad.nl, waar ik aan mee ga werken. De website wordt 1 februari operationeel. Er komt samenwerking tussen de bibliotheekmedia. Hoe die precies uitpakt, regelen we werkende weg. En suggesties zijn van harte welkom.

Wim Keizer,
17 januari 2011

Brief branche en sector aan Consortium GII: open index en geen *vendor lock-in*

“Cruciaal in de uitvoering is dat de visie van het GII-consortium één op één aansluit op de Nationale Bibliotheek Catalogus (NBC). De OB-sector ontwikkelt op dit moment de Nationale Bibliotheek Catalogus met een Open Index die het mogelijk maakt om een koppeling te leggen tussen allerlei bronnen.”

“Het ontwikkelen van meerdere indexen, zoals u dat stelt in het visiedocument, lijkt ons geen logische stap, gezien de mogelijkheden die de NBC en de Open Index bieden.”

“Wij zijn van mening dat gekozen moet worden voor gezamenlijke ontwikkeling of voor een eigen ontwikkeling, maar niet voor beide.”

Dat schrijven **Ap de Vries** (directeur VOB), **Rob Pronk** (voorzitter Plusbibliotheken), **Gerard van Dijk** (waarnemend directeur SIOB) en **Peter van Eijk** (directeur Bibliotheek.nl) in een brief d.d. 21 december 2010 aan de *Stuurgroep Consortium Gemeenschappelijke Informatie-Infrastructuur(GII)*.

Voorzitter van dat Consortium van KB, UB'en (samen UKB), Plusbibliotheken en VOB (mede namens de PSO's) is **Bas Savenije** van de KB. Namens de VOB zitten **Chris Wiersma** en **Henriëtte de Kok** erin.

Het visiedocument waar de brief op reageert blijkt volgens informatie van **Johan Stapel**, bij Bibliotheek.nl projectleider NBC, nog een *concept-notitie* te zijn. Het is niet gepubliceerd, maar desgevraagd kreeg WWW uit vrije nieuwsgaring de concept-versies van 4 september en 6 oktober 2010 (zie verderop).

Eigenaarschap/gebruiksrecht

In de brief staat ook dat er geen *vendor lock-in* moet optreden en dat de Nederlandse openbare bibliotheken voldoende invloed moeten kunnen uitoefenen om de indexen in de toekomst snel en slagvaardig te kunnen doorontwikkelen met alerhande bronnen.

Verder willen de briefschrijvers uitwerking van het punt van eigenaarschap en gebruikersrecht van/op de infrastructurele componenten. Ook willen ze verlaging van de exploitatielasten, gezien de bezuinigingen in het openbare bibliotheekwerk.

De brief noemt het wenselijk dat er één door OCW aan te wijzen regisseur komt, die de integrale doelstelling van de GII in zijn pakket heeft en die het gehele bibliotheekveld (OB en UKB) dekt.

Voor hele brief: zie de SIOB-site:

<http://www.siob.nl/upload/documenten/reactie-op-het-visiedocument-van-de-stuurgroep-consortium-gii.pdf>.

Overeenkomst Consortium en OCLC

Op 16 juni 2008 tekenden het Consortium en het bedrijf OCLC een overeenkomst. Zie:

<http://www.oclc.org/nl/nl/news/releases/200814.htm>.

Op 15 december 2009 schreef toenmalig minister **Ronald Plasterk** o.a. aan de Tweede Kamer: “Verder is een doorbraak bereikt bij de ontschotting van de bibliotheeksector: de openbare bibliotheeksector treedt toe tot de zogenaamde Gemeen-

schappelijke Informatie-infrastructuur (GII). Hierdoor zullen de KB, de universiteitsbibliotheken en de openbare bibliotheken met hetzelfde systeem voor catalogiseren, zoeken en interbibliothecair leenverkeer gaan werken.”

De VOB trad 3 november 2009 toe tot het Consortium.

Presentaties

Vorig jaar gaven Bas Savenije (directeur KB) en Johan Stapel (thans bij Bibliotheek.nl projectleider NBC) presentaties. Zie <http://www.slideshare.net/jstapel/2010-0601-slides-gii-symposium-bas-savenije> en <http://www.slideshare.net/jstapel/2010-1110-nvb10-eeen-open-index-voor-de-collectie-nederland>.

Over mogelijke *vendor lock-ins* in relatie tot NBC en OCLC schreef biblioblogger **Mark Deckers** in september: <http://www.markdeckers.net/2010/09/de-nuchtere-adviezen-van-henk-jos-en.html>.

Zie ook bericht verderop over twijfels juridisch-bestuurlijke haalbaarheid NBC.

Visiedocument Consortium GII

“Alle bibliotheken in Nederland gaan samenwerken aan een gemeenschappelijke informatie-infrastructuur. Dat is nodig om de huidige informatieconsument (de ‘Google-generatie’) beter te kunnen bedienen. Die wil immers via één loket alle publicaties over een onderwerp kunnen vinden, opvragen of online inzien, ongeacht in welke bibliotheek die publicaties staan. Het liefst thuis en 24/7. Wetenschappelijke en openbare bibliotheken moeten die gebruikersvriendelijke toegang samen zo snel mogelijk maken, om zo de Nederlandse kennissamenleving te versterken.” Dat staat in het concept-visiedocument van de Stuurgroep Consortium GII (versie 6 oktober 2010).

Het document onderscheidt drie lagen: de data- en contentlaag, de proceslaag en de presentatielaag (voor de gebruikers). Die gelaagde architectuur maakt zowel eenheid als diversiteit mogelijk. Er moet overeenstemming zijn over de onderste laag (data en content), maar de presentatielaag moet naar eigen inzicht gevuld en aangevuld kunnen worden. Dit betekent dat de presentiekant van de Open Index flexibel is en kan worden aangepast aan de wensen van de doelgroep.

Eigendom van OCLC

Vastgesteld wordt dat de kerncomponenten van de infrastructuur er al zijn en bestaan uit de NCC (Nederlandse Centrale Catalogus), NCC/IBL (interbibliothecair leenverkeer) en GGC (gemeenschappelijk systeem voor catalogiseren en metadatanagement in Nederland). Alle drie zijn eigendom van en worden beheerd door OCLC. De basis voor beheer en regie is nu vastgelegd in contracten tussen betrokken partijen. Wenselijk is dat één rechtspersoon de contractpartner wordt namens het Consortium. Het Consortium zou de status van een stichting moeten krijgen.

Wat content betreft, signaleert het document dat uitgevers huisverig zijn om deze aan een brede gebruikersgroep beschikbaar te stellen.

NBD/Biblion

De relatie tussen NBD/Biblion en de drie kerncomponenten is dat NBD/Biblion bibliografische beschrijvingen en andere metadata (ook) via het GGC beschikbaar stelt. OCLC bezit de exclusieve exploitatierechten op het hergebruik van metadata in het GGC. Dit betekent dat het Consortium nieuwe afspraken met OCLC moet maken om de NBC vanuit het GGC te kunnen vullen. "Voor de metadata van de OB gelden ook beperkingen ten aanzien van het hergebruik van metadata in niet-lokale catalogi. In de gebruikslicenties die met NBD/Biblion zijn afgesloten staat dat titelgegevens niet zonder toestemming mogen worden doorgeleverd of in een bredere context hergebruikt. De rechten op bezitsgegevens berusten wel bij de openbare bibliotheken."

In UB-kringen gaan stemmen op om de activiteiten op het gebied van catalogisering en metadatamanagement te verplaatsen van het GGC naar Worldcat (ook van OCLC), in het kader van het project SLIM (Sluit Nederland aan op Internationale Metadatastandaarden).

Wie het visiedocument wil hebben, kan even een mailtje sturen aan wkeizer@soobbozh.nl.

Gunning bouw NBC in februari verwacht

Annerie Lotterman, binnen Bibliotheek.nl belast met de aanbestedingen, meldde desgevraagd dat het ontwerp van de Nationale Bibliotheek Catalogus, opgedragen aan OCLC, zo goed als gereed is. De procedure voor de gunning van de bouw wordt ingezet. Zij verwacht de gunning in februari.

Eerder meldde Annerie Lotterman dat het ontwerp voor de NBC is gegund aan OCLC en er voor de concrete bouw drie mogelijkheden zijn:

- OCLC;
- Consortium met NBD als penvoerder (en o.a. Ex Libris erin);
- OCLC en NBD-consortium samen.

Johan Stapel hoorde veel twijfels over juridisch-bestuurlijke haalbaarheid NBC

"Over de technische haalbaarheid van de plannen heb ik geen twijfels gehoord. Over de *juridisch-bestuurlijke haalbaarheid* des te meer."

Dat zegt **Johan Stapel**, bij Bibliotheek.nl de projectleider van de Nationale Bibliotheek Catalogus, in een bijdrage op de forumwebsite *Bibliotheek 2.0* naar aanleiding van een door hem georganiseerd rondetafelgesprek op 11 januari. Biblioblogger **Jan Klerk** schreef er een opiniërende bijdrage over op zijn

blog: <http://www.janklerk.net/2011/01/de-nationale-bibliotheek-catalogus.html>.

Johan zegt: “Momenteel mag je veel te weinig doen met titelgegevens, omdat de gebruiksrechten zijn geregeld volgens een achterhaald businessmodel. Dat model berust op afspraken die bibliotheken zelf hebben gemaakt met commerciële dataleveranciers OCLC en NBD/Biblion en die moeten zo snel mogelijk worden herzien, want voor echte innovatie is het nodig dat metadata ‘open’ en herbruikbaar zijn. De toetreding van de VOB tot het GII-consortium zou daar een goede aanleiding voor zijn. Een dringende oproep aan onze bestuurders, dus.” Johan meldt dat de bouwfase van de NBC (met Open Index), als de gunning geregeld is, “ijs en weder dienende” in maart zal starten.

Voor meer: zie http://bibliotheek20.ning.com/forum/topics/wat-is-het-nut-van-een-nbc?xg_source=activity&id=694094%3ATopic%3A135109&page=2#comments.

Licht uit, Ten aanval en Richard Branson

De strategiecommissie van de VOB heeft in december in Maastricht drie toekomstscenario's gepresenteerd:

- “Wil de laatste gebruiker het licht uitdoen”, door **Sjaak Driessen**;
- “Ten aanval” door **Chris Wiersma**;
- Model **Richard Branson** door **Christine Kempkes**.

Dit gebeurde in het kader van het plan van de commissie de *Agenda voor de toekomst* te actualiseren.

Zie voor meer informatie en voor het “werkplan actualisering”:

<http://www.debibliotheken.nl/commissies/strategie/over-de-commissie/werkplan-branchestrategie.html>.

Overigens is er ook een weblog *Ten aanval*, van **Jeanine Deckers**: <http://tenaanval.wordpress.com/>.

Jurgens brengt zorg over naar Zijlstra

Erik Jurgens, voorzitter van de VOB, heeft staatssecretaris **Halbe Zijlstra** van OCW gevraagd zijn invloed aan te wenden om gemeentelijke bezuinigingen “met beleid” te laten plaatsvinden. Jurgens wijst er o.a. op dat er gemeenten zijn, zoals Buren en Berkelland, die helemaal willen stoppen met subsidiëren van bibliotheekwerk. Daardoor wordt de hele bibliotheekorganisatie in zo'n regio instabiel. De VOB heeft daar grote zorgen over.

Zie verder: <http://www.debibliotheken.nl/items/article/vob-doet-beroep-op-staatssecretaris.html>.

Motie “bibliotheken ontzien” aanvaard

De Tweede Kamer heeft de op 13 december door SP-Kamerlid

Jasper van Dijk ingediende motie (zie ook *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* van 14 december) op 16 december aanvaard. De tekst luidt: “De Kamer, Gehoord de beraadslaging, constaterende, dat het voortbestaan van bibliotheken zwaar onder druk staat vanwege bezuinigingen door lokale overheden; constaterende, dat de regering bibliotheken zoveel mogelijk wil ontzien bij de bezuinigingen op cultuur; verzoekt de regering in overleg te gaan met de VNG met als inzet dat bibliotheken zoveel mogelijk worden ontzien bij de bezuinigingen, en gaat over tot de orde van de dag.”

Ap de Vries gelooft in boeken

“Ik geloof dat boeken blijven bestaan en dat mensen ze weer meer zullen lezen dan nu. Laten we allemaal mee doen aan de Nationale Bibliotheek Catalogus van Bibliotheek.nl, voor de ontsluiting. Het papieren boek zal blijven. Toen de lift werd uitgevonden, is de trap blijven bestaan. Ik pleit voor een brede maatschappelijke functie van de bibliotheek. Met als kerncompetentie de kennis die er is over alles dat met het geschreven woord te maken heeft.”

Dat zegt **Ap de Vries**, directeur van de VOB, in een interview met Wim Keizer. Het hele interview, waarin veel onderwerpen de revue passeren, wordt gepubliceerd in *Bibliotheekblad* van 27 januari 2011.

Dat alles op informatiegebied nu sneller, korter, ADHD-achtiger en oppervlakkiger lijkt te worden, momenteel het best gesymboliseerd door *Twitter*, zal volgens Ap tegenreactie oproepen. Hij ziet golfbewegingen. “Ik denk dat er vanzelf weer meer aandacht komt voor verwondering en verrijking. Ik zie een evolutie op dat gebied. Ik geloof in een brede, maatschappelijke functie voor de bibliotheek, die ik graag terugzie in de *Agenda voor de toekomst*. Ik zie graag een bibliotheek die echt verankerd is in de samenleving, met contacten en contracten. Een goed voorbeeld is Biebsearch: in het hart van wat de school doet, nauw verbonden met het curriculum.”

Jonathan Franzen gelooft in boeken

“De laatste vijftien jaar zijn we zo overstelpt met allerlei nieuwe technologieën dat het verleidelijk is te denken dat de mens uit de oude wereld valt, zoals je van een klif valt, en dat hij, als hij daar beneden te pletter is geslagen, er compleet anders uitziet. Maar de mens kan tegen een stoot: mensen blijven mensen, ongeacht de technologische vooruitgang.”

Dat zegt **Jonathan Franzen**, auteur van het veelgeprezen boek *Freedom* (vertaald als *Vrijheid*) in een interview in *Humo* van 21 december 2010.

“Zoals wel vaker in de geschiedenis zal er een reactie op gang komen. Heel die technologische revolutie voelt niet langer aan als de radicaal bevredigende omwenteling die ons beloofd was, maar als een onplezierige, onbevredigende dwang en afleiding. Een *deel* van de bevolking is het vandaag al zat en roept: “Genoeg!” En als wij er intussen in slagen genoeg talenten aan te trekken die romans blijven schrijven, zal er zeker

publiek zijn voor een ander soort ervaring – ‘het rustige alternatief’ noem ik het graag”, aldus Franzen. Hij voegt er aan toe dat de meeste serieuze lezers die hij kent boeken lezen, geen e-boeken. “Op zo’n leesschermpje kan je alles laten verschijnen, en zo stel je alles gelijk. Het lijkt wel de apotheose van het postmodernisme. Maar als alles gelijk is, is er niks dat er nog echt toe doet.”

Wat Wim Vermoedt (WWV)

De brief van VOB, Plusbibliotheken, SIOB en Bibliotheek.nl aan het Consortium GII roept vragen op.

Allereerst schrijven de VOB (**Ap de Vries**) en de Plusbibliotheken (**Rob Pronk**) mede aan zichzelf (de VOB en de Plusbibliotheken zijn vertegenwoordigd in het Consortium). Maar ik vermoed dat als er gesproken wordt over het voorkomen van *vendor lock-ins* men niet het Consortium, maar de eigenaren van de kerncomponenten van de infrastructuur, metadata en content op het oog heeft.

Raar is het dat een brief op openbare sites (SIOB, VOB) wordt gepubliceerd, maar het visiedocument waar die brief op reageert er niet bij staat. Dat heb ik gekregen uit vrije nieuwsgaring.

Johan Stapel, projectleider NBC, signaleert veel twijfels over de juridisch-bestuurlijke haalbaarheid van de NBC. Dan gaat het m.i. niet alleen over het eigenaarschap van metadata. In allerlei stukken, ook van Bibliotheek.nl, wordt vrolijk gesproken over “de collectie Nederland”, maar er bestaat helemaal geen collectie Nederland. Elke gedecentraliseerde bibliotheek koopt, betaalt en exploiteert haar eigen collectie. En naast gratis, rechtenvrije content is er veel content, inclusief *e-books*, waar *gewoon* voor moet worden betaald (ook al kan er vaak over onderhandeld worden en ook al zijn er illegale circuits). De strijd om eigenaarschap, rechten en vergoedingen zal groter worden. Niet alleen tussen aanbieders, bemiddelaars en afnemers van content, maar ook tussen aanbieders van content en makers van apparaten waarop die content kan worden aangeboden. Het bericht dat Apple 30% provisie van uitgevers wil vragen voor het aanbieden van informatie voor hun abonnees op de *iPhone* en de *iPad* bewijst het. Ik vermoed dat “Haagse kringen” in en rond het openbare bibliotheekwerk soms hun eigen werkelijkheden creëren. Ik vermoed ook dat discussies over eigenaarschappen en rechten, *al niet eens eenvoudig in OB-kring zelf*, nog lastiger zijn geworden door het streven meteen de UB’en en de KB mee te nemen in een Nationale Bibliotheek Catalogus. Al vaker heb ik gevraagd of daar vanuit OB-oogpunt gezien een goede kosten/baten-analyse aan ten grondslag ligt. Zeventig procent van de gebruikers van openbare bibliotheken kijkt niet in een catalogus, maar *brows*t tussen de kasten (en in *retailbibliotheken* ook tussen de *displays*). Eén catalogus voor *alle* collecties en *alle* content van *alle* Nederlandse bibliotheken klinkt geweldig, maar het betere moet niet de vijand van het goede worden.

Implementatie- en exploitatiekosten

Ik vermoed dat Bibliotheek.nl de openbare bibliotheken nog

niet veel kan vertellen over de implementatie- en exploitatiekosten van de NBC, omdat nog helemaal niet duidelijk is wat de landelijke kosten van de NBC (waarbij voor de noodzakelijke gegevens betaald zal moeten worden aan de eigenaren) zullen worden.

Wordt vervolgd. Ik ben bezig vragen beantwoord te krijgen door direct-betrokkenen.

Wat Wim nog niet Weet (WWnnW)

De subsidieaanvraag 2011 van de Stichting Bibliotheek.nl, waarover ik berichtte in de *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* van november 2010, is nog niet gepubliceerd. Ik weet niet wanneer dat wel zal gebeuren.

Het advies van het SIOB aan OCW over deze subsidieaanvraag wil het SIOB geheim houden, zo meldde **Marian Pater** mij desgevraagd (zie *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* december 2010).

Het SIOB heeft OCW een voorstel gedaan over innovatienetwerken (staat in de brief d.d. 6 december 2010 van staatssecretaris **Halbe Zijlstra** aan de Tweede Kamer, zie *Nieuwsbrief* december). Ik vroeg het SIOB enkele keren of ik dat voorstel mag hebben, maar kreeg nog geen antwoord.

Ik vroeg OCW hoe de bibliotheekinnovatiegelden van 2009 en 2010 precies besteed werden en die van 2011 precies besteed zullen worden, maar kreeg nog geen antwoord.

Colofon

WWW is een uitgave van Wim Keizer. Hij is ambtelijk secretaris van de Stichtingen Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland, Bibliothekenoverleg Zuid-Holland en Samenwerkende PSO's Nederland. WWW wordt gemaakt op persoonlijke titel, in nauwe samenwerking met *Bibliotheekblad* (www.bibliotheekblad.nl), en gaat over de officiële vernieuwing van het openbare bibliotheekwerk.

WWW staat voor *Wat Wim Weet*. Wat Wim Weet, weet ik door te vragen Wie, Wat en Waarom? Waar, Wanneer en Hoe? En door te kijken op het WereldWijde Web.

Ik weet wat ik weet en wat ik niet weet. Maar er zijn vast ook feiten van welke ik niet weet dat ik ze niet weet. Tips en documenten zijn van harte welkom! Mijn motto is: *Comment is free, but facts are sacred*. Ook reacties zijn van harte welkom en worden geplaatst als voor- en achternaam vermeld worden (en bij voorkeur ook de functie). Ze kunnen worden gemaïld aan wkeizer@soobbozh.nl. De bibliotheekvernieuwing verdient discussie *in het openbaar*.

WWW is digitaal ontsloten, voornamelijk op de website van het Netwerk van Directeuren: www.netwerkvandirecteuren.nl. Wie rechtstreekse toezending wil, kan een mailtje sturen aan wkeizer@soobbozh.nl.